

монографія / Ю.В. Немтинова, Б.И. Герасимов [под науч. ред. д-ра экон. наук, проф. Б.И. Герасимова]. – М.: Издательство Машиностроение -1, 2007. – 104 с.

Харченко Т.О. Методический инструментарий оценки эффективности инвестиций в контексте формирования конкурентоспособного управления проектами.

В статье исследованы методологические подходы оценки эффективности инвестиций, определены направления использования показателей при проведении оценки проектов с неравномерными денежными потоками, направленными на экономию собственного капитала, с неравнозначными жизненными циклами инвестиций, с различными уровнями интенсивности и эффективности производства. Рассмотрены возможности корректировки критериев оценки в зависимости от определённых условий проекта в системе управления проектами.

Ключевые слова: инвестиции, проект, инвестиционный проект, управление проектами, оценка эффективности инвестиций, денежный поток.

Kharchenko T.O. Methodological instruments of assess the effectiveness of investments is in the context of forming of competitive management projects

At the article represent methodical approaches of estimation of efficiency of investments include the group of indexes, which make it possible to calculate the adequate estimation of risks, the expected profit, define the concrete terms of realization of project. Described methodical approaches of estimation of efficiency of investments allow carry out competitive project management. The considered indexes have close connection that makes it possible to adjust the assessment criteria depending on the specific conditions of the project.

Keywords: investments, project, investment project, management of proect, estimation of efficiency of investments, money stream.

Дата надходження до редакції: 01.03.2016 р.

Рецензент: д.е.н., професор О.П.Славкова

УДК 330.341.1:634

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Г. Б. Погріщук, к.е.н., доцент

О. Б. Погріщук, аспірант

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету

В роботі узагальнено теоретико-методологічні та організаційні підходи щодо визначення ефективності впровадження інновацій у сільському господарстві для раціоналізації використання ресурсів, мінімізації ручної праці, оптимізації витрат коштів на всіх стадіях виробничого процесу, дотримання технологічно-технічних параметрів та запровадження сучасних стандартів виробництва. Обґрунтовано чинники подальшого ефективного інноваційного розвитку аграрної економіки на основі ефективності впровадження інновацій сільськогосподарськими підприємствами.

Ключові слова: ефективність, інновації, сільське господарство.

Постановка проблеми. Ефективність діяльності господарюючих суб'єктів щодо орієнтації на інновації та реалізації інноваційних проектів базується на їх спроможності до сприйняття новацій та їх впровадження у виробничо-господарську діяльність з метою раціоналізації використання ресурсів, мінімізації ручної праці, оптимізації витрат коштів на всіх стадіях виробничого процесу, дотримання технологічно-технічних параметрів та запровадження сучасних стандартів виробництва, або ж з метою збільшення обсягів виробленої продукції, що спрямовані на поліпшення умов праці та життєдіяльності населення. При цьому загальний контент ефективності виражається порівнянням отриманих результатів з витратами, які забезпечили досягнутий результат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми інноваційного розвитку сільського господарства вивчаються багатьма науковцями, зокрема даний напрям досліджень порушено в працях В. Герасимчука, О. Гудзинського, О. Гуророва, О. Дація, А. Ключник, М. Кропивки, В. Мельник, Б. Пасхавера, П. Саблука, Є. Савельєва, Н. Сіренко, О. Ульянченко, Л. Федулової, В. Яценка та ін. Незважаючи на значну кількість наукових здобутків вітчизняних учених, впровадження інновацій аграрними підприємствами відбувається досить повільно. Відтак, виникає потреба в розробці нових підходів щодо теоретико-методологічного та організаційного забезпечення формування інноваційного потенціалу, реалізації й впровадження інновацій у сільському господарстві та підвищенню ефективності зазначених процесів.

Метою роботи є узагальнення теоретико-методологічних та організаційних підходів щодо визначення ефективності

Мета і задачі дослідження. Метою роботи

є узагальнення теоретико-методологічних та організаційних підходів щодо визначення ефективності

ності впровадження інновацій у сільському господарстві для раціоналізації використання ресурсів, мінімізації ручної праці, оптимізації витрат коштів на всіх стадіях виробничого процесу, дотримання технологічно-технічних параметрів та запровадження сучасних стандартів виробництва; обґрунтування чинників подальшого ефективного інноваційного розвитку аграрної економіки на основі ефективності впровадження інновацій сільськогосподарськими підприємствами.

Методи дослідження. Методологія запропонованого дослідження ґрунтується на системно-комплексному та синергетичному підходах, що передбачають розгляд інноваційного розвитку як комплексу взаємоузгоджених та взаємопов'язаних складових соціально-економічного спрямування. В роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи, логіко-семантичний та системного узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснення господарської діяльності у сільському господарстві, а також реалізація окремих бізнес-проектів на сьогоднішньому етапі функціонування вітчизняних агропідприємств неможливе без розробки і впровадження новацій у процеси планування, управління та виробничої діяльності.

Результативність інноваційного розвитку аграрного сектору економіки визначається здатністю системи управління забезпечити ефект від впровадження різних видів інновацій на різних ієрархічних рівнях агропідприємств та ефективністю здійснення змін у підсистемах. При цьому повинні враховуватися фактори впливу на сприйняття вітчизняними аграрними підприємствами інновацій зовнішньої та внутрішньої спрямованості, а також необхідність діагностики та оцінки факторів забезпечення успіху: агресивності стратегій, інтеграції, втручання, рівня саморегулювання в організації, здатності до передбачення напрямів змін, темпів зростання компетенції команди, напрямів змін у цінностях, переконаннях, технологіях і філософії мислення [1].

Щодо ефективності впровадження інновацій у сільському господарстві, то її слід визначати з урахуванням запропонованих підходів [2]:

1) оцінка економічної ефективності нововведення стосовно аграрного підприємства (вплив на конкурентоспроможність, прибуток і фінансову стабільність підприємства);

2) оцінка ефективності управління інноваційною діяльністю з погляду забезпечення неперервності інноваційного процесу і досягнення кінцевої мети одержання новинок (продукту, технологій), які відповідають вимогам ринку;

3) урахування часу, тобто здатність одержувати необхідні результати за визначений проміжок часу. Охарактеризувати ефективність управління інноваційною діяльністю, що реалізується на підприємстві завдяки єдності вищезазначених компонентів.

Загальний аналіз ефективності може здійснюватись за такими напрямками: 1) оцінювання ефективності інвестицій, тобто вкладень капіталу як результат або варіант господарської діяльності; 2) оцінювання ефективності інновацій [3, с. 301]. Ефективність інновацій оцінюють методами порівняльної ефективності, яка базується на порівнянні капітальних і прямих поточних витрат для обґрунтування раціональних та оптимальних рішень. Використання методів абсолютної ефективності для оцінки інновацій є надзвичайно складним, оскільки при цьому треба оперувати кінцевим результатом діяльності підприємства (виручкою від реалізації продукції її собівартістю), проте окремі інновації становлять лише частку прямих витрат у собівартості.

З метою виявлення й оцінки чинників ефективності впровадження інновацій необхідне застосування методики, що передбачає виявлення інтегрального впливу певної сукупності нововведень на основні показники виробничо-господарської діяльності підприємства за певний проміжок часу.

Аналіз ефективності впровадження інновацій сільськогосподарськими підприємствами доцільно здійснювати за такими показниками:

а) приріст обсягу виробленої продукції:

$$\Delta V_{Bn}^{TOH} = \frac{L_{Bn}}{V_{Bn}} \cdot 100\% , \quad (1)$$

де L_{Bn} – кількість вивільнених працівників за рахунок технічних і організаційних нововведень, осіб;

B_n^1 – продуктивність праці в розрахунковому році (період), грн/осіб;

V_{Bn} – обсяг виробленої продукції, тис. грн;

б) приріст продуктивності праці:

$$\Delta B_{Bn}^{TOH} = I_{Bn}^1 - \left[\frac{V_{Bn}}{(L^1 + L_{Bn}) / B_n^0} \right] \cdot 100\% , \quad (2)$$

де I_{Bn}^1 – загальне зростання продуктивності праці в розрахунковому році (періоді), %;

L^1 – фактична чисельність персоналу, осіб;

B_n^0 – продуктивність праці у базовому році (періоді), грн/осіб;

в) приріст фондоозброєності праці:

$$f^{TOH} = I_f^1 - \frac{\Phi_{осн}}{L^1 + L_{Bn}} \cdot f^0 \cdot 100\% , \quad (3)$$

де I_f^1 – темп зростання фондоозброєності праці у розрахунковому році (періоді), %;

$\Phi_{осн}$ – вартість основних виробничих фондів, тис. грн;

f^0 – фондоозброєність праці (періоді), у базовому році грн/осіб;

г) приріст фондодідачі:

$$F^{TOH} = I_F - \frac{V_{Bn} \cdot (100 - \Delta V_{Bn}^{TOH}) \cdot V}{\Phi_{осн} \cdot F^0} \cdot 100\% , \quad (4)$$

де I_F – темп зміни фондівддачі за розрахунковий рік (період), %;

F^0 – фондівддача у базовому році (періоді), грн;

д) частка економії (%) від запровадження технічних, технологічних та організаційних нововведень у загальних витратах на виробництво продукції:

$$e_r^{TOH} = \frac{L_{Bn} - D^1}{V_{Bn} - P^1} \cdot 100\%, \quad (5)$$

де D^1 – середня заробітна плата одного працівника у розрахунковому році (періоді);

P^1 – загальна сума прибутку в тому ж самому році (періоді);

е) приріст рентабельності виробництва

$$\Delta R^{TOH} = R^1 - \frac{P^1 (100 - \Delta V_{Bn}^{TOH})}{\Phi_{вир}} \cdot 100\%, \quad (6)$$

де R^1 – рівень рентабельності виробництва у розрахунковому році (періоді), %;

$\Phi_{вир}$ – загальна вартість виробничих фондів.

Отже, оцінка ефективності впровадження інновацій сільськогосподарськими підприємствами здійснюється з урахуванням таких чинників: використання нової техніки чи технології не впливає на якість продукції, а діюча техніка (технологія) продовжує працювати поряд з новинкою; використання нової техніки чи технології впливає на якість продукції, в результаті чого змінюється ціна продукції; нова техніка замінює діючу, яка реалізується (в такому випадку частка необхідних капітальних витрат на придбання нової техніки частково компенсується); нова техніка масово замінює діючу, відтак у випадку модернізації обладнання або автоматизації робіт капітальні витрати додають до наявних. Таким чином, економічним ефектом визначається результативність впровадження інновацій аграрними підприємствами.

Нині практичного застосування набула й методика оцінки ефективності впровадження інновацій, що базується на визначенні показників ефективності інноваційних проектів, яка передбачає порівняння різночасових показників. Оцінка ефективності інноваційного проекту, здійснюється приведенням значення показників до початкового періоду, чим може слугувати рік початку реалізації інновацій. Відтак, особливого значення набуває врахування часового чинника, розрахунок якого здійснюється за допомогою визначення коефіцієнта дисконтування фінансових потоків підприємства. А використання якісних показників у поєднанні із кількісними при прийнятті рішення про впровадження інновацій, дозволяє проаналізувати їхню економічну доцільність та всебічно і максимально повно врахувати як внутрішні так і зовнішні ризики.

Можливість активізації відтворювальних процесів на основі впровадження інновацій на рівні окремих суб'єктів господарювання у виробничий процес визначається сукупністю наступних

факторів [4]:

– наявність у підприємства можливості щодо придбання ліцензій та впровадження новітніх розробок;

– формуванням організаційно-виробничої структури дослідницького типу;

– забезпеченість виробництва кадрами в необхідній кількості, кваліфікація яких дозволяє здійснювати роботи пов'язані з використанням новітніх розробок;

– можливість здійснювати фінансування наукових досліджень та реалізації дослідно-конструкторських робіт;

– залучення інвестиційних ресурсів для придбання нових матеріально-технічних засобів та оновлення наявних.

Вирішальну роль у подальшому ефективному інноваційному розвитку аграрної економіки має відігравати наука [5].

Як зазначає В. І. Мельник: «У повсякденній діяльності та науці дослідження повинні приводити до результатів, стати основою наступних теоретичних і практичних дій, вони мають інформувати нас про об'єктивні властивості і відношення реально існуючих предметів і явищ, а одним з найважливіших чинників інноваційного розвитку виробництва є рівень наукового його забезпечення» [6].

Проблема посилюється ще й у зв'язку з фактичною відірваністю вітчизняної аграрної науки від практики господарювання на сільських територіях, внаслідок чого значна частина інноваційних ідей не знаходить свого застосування, а підготовка кадрів для села ведеться недостатньо системно [7].

Для ефективного розвитку агропромислового виробництва необхідне поєднання організаційно-економічних чинників з технічними та технологічними. Умовою успішного розвитку та ефективного функціонування галузей сільського господарства є підвищення якості і безпеки продуктів харчування, що виробляються, що може відбуватись лише шляхом реалізації інноваційної політики та інвестиційного забезпечення науково-технічних досліджень, технологічних регламентів та стандартів.

До основних напрямків реалізації інноваційної політики сільського господарського розвитку належать: формування загальної структури галузевої й інвестиційно-інноваційної системи; формування сталого організаційно-економічного механізму управління та стимулювання розвитку інноваційних процесів на всіх рівнях; вдосконалення нормативно-правового забезпечення здійснення інноваційної діяльності.

Визначальними пріоритетами у формуванні системи інноваційно-орієнтованого сільського господарства слід вважати такі: модернізацію діючих виробництв із впровадженням енергозберігаючих технологій виробництва, переробки, розширення експортних потужностей; скорочення

енергомістких, екологобезпечних виробництв; широкомасштабне використання новітніх науково-технічних досягнень з відповідним інвестиційним забезпеченням; покращення забезпечення підприємств висококваліфікованими кадрами; формування цілісної інфраструктури ринку, державної системи моніторингу ринку сільськогосподарської продукції й продовольчих товарів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Зважаючи на вищевикладене, відзначимо, що результативність впровадження інновацій аграрними підприємствами варто визначати через: оцінку економічної ефективності інновацій стосовно конкретного аграрного підприємства; оцінку ефективності щодо забезпечення неперервності інноваційного процесу у виробничо-господарській діяльності з метою досягнення кін-

цевого результату одержання новинок, які максимально повно відповідають запитам ринку, з урахування часового фактору, тобто відображають здатність підприємства досягати необхідного результату у встановлений часовий проміжок.

При прийнятті рішення щодо впровадження нововведень у сільському господарстві, господарючі суб'єкти повинні визначити для себе основні пріоритети, цілі та напрями впровадження інновацій, здійснити оцінку на предмет доцільності їхнього залучення, та визначити найважливіші показники ефективності, з метою формування комплексної характеристики результатів діяльності, що орієнтована на застосування нових підходів і методів для задоволення як існуючих потреб, так і тих, що можуть виникнути в процесі подальшої діяльності.

Список використаної літератури:

1. Тарабнін О.Є. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки в сучасних умовах / О.Є. Тарабнін, І.Г. Піменов // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://inb.dnsgb.com.ua/2011-2/11_tarabrin.pdf.
2. Міжуй А.С. Інноваційна діяльність в сільському господарстві [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rusnauka.com/27_NNM_2011/Economics/4_93021.doc.htm
3. Герасимчук В. Г. Економіка та організація виробництва: підручник / В. Г. Герасимчук, А. Е. Розенплентер, В. І. Кривда; за ред. В. Г. Герасимчука, А. Е. Плентера.- К.: Знання. 2007.- 678 с.
4. Погрищук Г.Б. Напрями активізації відтворювальних процесів в системі інноваційно-орієнтованого сільськогосподарського виробництва / Г.Б. Погрищук Мельник В. І. // Сучасні шляхи забезпечення стабільного економічного розвитку : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. (25-26 листопада 2015 р.) : тези доп. – Харків, 2015. – С. 105–108.
5. Саблук П.Т. Аграрний сектор України: інституційні засади подальших трансформацій / П.Т.Саблук // Вісник економічної науки України. - 2011.- № 2.- С. 238-240.
6. Мельник В.І. концептуальні засади організації наукового забезпечення інноваційного розвитку садівництва / В.І. Мельник // Вісник Сумського національного аграрного університету Серія «Економіка та менеджмент», 2014. – Випуск 12 (62) – С. 122–125.
7. Алієва А.Ю. Основні проблеми інноваційного розвитку сільських територій А.Ю.Алієва // Економічні, соціальні та екологічні проблеми розвитку агропродовольчої сфери : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. (19 лютого 2016 р.) : тези доп. – Харків, 2016. – С. 20–23.

Погрищук Г.Б., Погрищук О.Б., Эффективность внедрения инноваций в сельском хозяйстве.

В работе обобщены теоретико-методологические и организационные подходы к определению эффективности внедрения инноваций в сельском хозяйстве для рационализации использования ресурсов, минимизации ручного труда, оптимизации затрат средств на всех стадиях производственного процесса, соблюдение технологически- технических параметров и внедрение современных стандартов производства. Обоснованно факторы дальнейшего эффективного инновационного развития аграрной экономики на основе эффективности внедрения инноваций сельскохозяйственными предприятиями.

Ключевые слова: эффективность, инновации, сельское хозяйство.

Pohrischuk G.B., Pohrischuk O.B., Efficiency of innovative technologies in agriculture.

This paper summarizes the theoretical, methodological and organizational approaches to determine the effectiveness of innovation in agriculture to rationalize the use of resources, minimization of manual labor, optimize the cost of funds at all stages of the production process, compliance with technological and technical parameters and introducing modern production standards. Proved effective factors further innovative development of agrarian economy based on innovation efficiency of agricultural enterprises.

Key words: efficiency, innovation, agriculture.

Дата надходження до редакції: 26.02.2016 р.
Рецензент: д.е.н., професор Соколов М.О.